

Lars Bo Kaspersen

Vold i dag: En kort introduktion

Vold er et samfundsfænomen, der fylder meget i offentlighedens bevidsthed. Hver dag konfronteres vi med vold, men denne er næsten altid oplevet gennem medierne. Nyhederne bringer reportager om voldelige konflikter i Afrika og Kosovo, voldelige overfald i Esbjerg, voldtægter samt incest i Helsingør. Hertil kommer en god portion vold af mere fiktiv karakter i film, bøger, tegneserier og computerspil. Volden er tilsyneladende overalt.

Vold som fænomen har med få undtagelser karakteriseret alle menneskelige samfund, siden vi udvandrede fra Afrika for lidt mindre end 4 millioner år siden. Der kan imidlertid næppe føres bevis for, at vold er iboende den menneskelige natur. Vold er et socialt forhold, som har udviklet sig forskelligt, når det betragtes i et komparativt-historisk perspektiv. Et af de væsentligste studier om voldens udvikling er utvivlsomt Norbert Elias' *Civilisationsprocessen* (1939). Her fremsættes den tese, at voldens omfang og karakter ændrer sig ganske markant i løbet af civilisationsprocessen i Vesteuropa fra middelalderen til vort århundrede. Civilisationsprocessen indeholder to aspekter. Det ene er en forandring af de adfærdskoder, som individerne er underlagt og lader sig underlægge i alle former for social handling. Hvor middelalderen er præget af spontan og impulsiv handlingsorientering, så sker der et skift efter renæssancen, hvor individer i højere grad pålægger sig selv en indre tvang. Drifterne kontrolleres. Hvor de europæiske samfund i præmoderne tid er stærkt præget af vold i form af voldtægt, overfald, krig m.m., så indebærer den fremadskri-

dende civilisationsproces en stigende udvikling af psykisk selvtugt og selvkontrol, hvorved at vold som kommunikationsmiddel mellem samfundets aktører mindskes. Dette aspekt ved den europæiske civilisationsproces skal sammenholdes med et andet centralt udviklingstræk, nemlig fremkomsten og udviklingen af den moderne stat. Der udvikles i Europa en unik statsform, hvor statens monopol på voldsmidlerne og skatteopkrævningsmonopolet går hånd i hånd. Netop statens evne til at centralisere og udvikle disse to monopoler er afgørende for, at disse stater udvikler en intern pacificering. Med andre ord så fjernes voldsmidlerne fra borgerne, da staten får monopol på disse. Kun staten kan udstede våben-tilladelser og bestemmer typer og mængden af våben, der cirkulerer og anvendes i samfundet. Staten fastholder endvidere magten til at sanktionere internt ved hjælp af domstole og politi og eksternt mod ydre fjender ved hjælp af det militære forsvar. Udover en stigende differentiering med en accelererende interdependens mellem individer og stater til følge, så indebærer Elias' civilisationsproces en stigende „selvtvang“ frem for „fremmedtvang“ (ydre pålagt tvang) samt en statslig monopolisering af voldsmidlerne. Denne proces medvirker til at skabe en række samfund, der i historisk perspektiv er kendetegnet ved en yderst lille voldsanvendelse såvel internt mellem staternes borger og eksternt mellem de europæiske stater.

Hvis man betragter mediernes behandling af voldsproblemer i dag, så får man det klare indtryk, at volden ikke længere

er et lille problem. Volden er ikke formindsket, hævder en række politikere, journalister og lægfolk. Mange mennesker synes berørt af vold og en række undersøgelser viser, at en stor gruppe af befolkningen opfatter volden som et af vores samfunds største problemer. Kunne det tyde på, at Elias' tese ikke længere er bæredygtig? Lever vi atter i en tid, hvor vold bliver et mere almindeligt kommunikationsmiddel og middel til konfliktløsning analogt til middelalderen? Er der sket et skift i retning af mindre driftskontrolleren og mindre indre „selvtvang“? Hvilken karakter har volden i disse år? Hvilket omfang har volden? Hvordan erfarer og forstår vi volden? Hvordan behandles volden af medierne? Dette temanummer af *Politica* forsøger at besvare nogle af disse spørgsmål.

Flemming Balvig's artikel „Fjernhedsvold i Storbysamfundet Danmark“ redegør for den aktuelle udvikling i den såkaldte fjernhedsvold, hvor volden foregår i det „offentlige rum“ og hvor gerningspersonerne ikke kender hinanden. Udover en dokumentation for voldsudviklingen, så er én af Balvig's pointer, at der er et misforhold mellem angsten for vold og så den reelle risiko for at blive voldsoffer. Angsten er betydelig større end chancen for at møde volden. Der er derfor intet, der tyder på, at Elias' tese om den interne voldsudvikling skulle stå for fald. Der er intet, der tyder på, at fjernhedsvolden har fået en stigende karakter, og vores samfund er derfor stadig langt mere sikkert end andre samfundstyper såvel historisk som komparativt betragtet. Balvig fremfører dog tesen om, at tilstedeværelsen af angsten for vold i sig selv kan være kontraproduktiv og på længere sigt bidrage til at øge fjernhedsvolden.

Jacob Gaarde Madsen fortsætter, hvor Balvig slipper. Gaarde Madsen sætter

fokus på massemediernes fremstilling og behandling af volden. Da massemediene ikke alene formidler viden om virkeligheden men også producerer virkeligheden, er en undersøgelse af mediernes rolle i relation til voldsproblematikken særdeles påtrængende. Massemediene er ifølge Gaarde Madsen medvirkende til at producere vores opfattelse af vold såvel dens omfang som dens karakter. I forlængelse af Balvig forsøger Gaarde Madsen ud fra et socialkonstruktivistisk perspektiv at forklare det tilsyneladende paradoks, der er mellem voldens omfang og perceptionen af volden som socialt problem i Danmark. Det såkaldte hiphop-mord i 1993 gennemgås som case til illustration af den teoretiske pointe.

Temaets sidste artikel undersøger voldsproblemet i og mellem stater. Som nævnt fremførte Elias, at volden mellem staterne ville formindskes i takt med staternes kontrol med voldsmidlerne samt stigende interdependens staterne imellem. Denne tese kan Helle Malmvig bekræfte, når det gælder udviklingen i den vestlige verden, som i stigende grad kan betragtes som en fredszone. Derimod fremstår store dele af den øvrige verden som konfliktzoner. Generelt er der sket et skift i det internationale konfliktmønster, hvor antallet af interne voldelige konflikter stiger i forhold til de interstatslige konflikter. Dog har de interne voldelige konflikter en række implikationer for det internationale system i form af ustabilitet og interstatslig uro. Disse forandringer skaber nye udfordringer for den internationale politik-forskning. Én af Malmvig's pointer er, at IP-forskningen i højere grad må tage stat og samfundsbegreberne alvorligt, da disse begreber er afgørende for at forstå ikke alene de nye konfliktmønstre men også implikationerne heraf.